

УДК 65.012.8:334.024

ОЦІНКА РЕЙДЕРСЬКОЇ ЗАГРОЗИ НА ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В.А. Величко

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, Україна

Величко В.А. Оцінка рейдерської загрози на паливно-енергетичних підприємствах.

Проаналізовано стан та визначені напрями трансформацій паливно-енергетичних підприємств. Виявлені особливості виникнення та здійснення рейдерських загроз на цих підприємствах. Визначено рівень рейдерської загрози як систему поглядів, що включає нормативний та інформаційний базис, оціночні процедури, принципи і напрями управління, рівень взаємодії між різними групами зацікавлених осіб, функціонування спеціалізованого підрозділу, антирейдерський кодекс, та дозволило розробити інформаційно-аналітичне забезпечення протидії рейдерству й сформувати кількісне підґрунтя для прийняття управлінських рішень. Запропоновано методичний підхід до оцінки рівня рейдерської загрози, який базується на дворівневій системі показників та спрямований на моделювання інтегрального критерію шляхом застосування методів експертних оцінок та аналізу ієрархій, що дало можливість сформувати кількісне підґрунтя інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству на паливно-енергетичних підприємствах.

Ключові слова: рейдерська загроза, паливно-енергетичні підприємства, оцінка, рейдерство, методичний підхід

Величко В.А. Оценка рейдерской угрозы в топливно-энергетических предприятиях.

Проанализировано состояние и определены направления трансформаций топливно-энергетических предприятий. Выявленные особенности возникновения и осуществления рейдерских угроз на этих предприятиях. Определен уровень рейдерской угрозы как системы взглядов, включая нормативный и информационный базис, оценочные процедуры, принципы и направления управления, уровень взаимодействия между различными группами заинтересованных лиц, функционирования специализированного подразделения, антирейдерский кодекс, и позволило разработать информационно-аналитическое обеспечение противодействия рейдерству и сформировать количественное основание для принятия управленческих решений. Предложен методический подход к оценке уровня рейдерской угрозы, основанный на двухуровневой системе показателей и направленный на моделирование интегрального критерия путем применения методов экспертных оценок и анализа иерархий, что позволило сформировать количественное основание информационно-аналитического обеспечения противодействия рейдерству на топливно-энергетических предприятиях.

Ключевые слова: рейдерская угроза, топливно-энергетические предприятия, оценка, рейдерство, методический подход

Velychko V.A. Evaluation of a raider threat in fuel and energy enterprises.

The state is analyzed and directions of fuel and energy enterprises' transformations are determined. Features of the emergence and implementation of raider threats in these enterprises are identified. The level of a raider threat as a system of views was determined, including the regulatory and information basis, evaluation procedures, principles and directions of management, the level of interaction between different stakeholder groups, the functioning of a specialized unit, the anti-raider code, and allowed the development of information and analytical support for raiding and form a quantitative basis for making managerial decisions. A methodical approach to assessing the level of the raider threat based on a two-level system of indicators is proposed and is aimed at modeling the integral criterion by applying methods of expert assessments and analysis of hierarchies, which allowed to form a quantitative basis for information and analytical support for raiding at fuel and energy enterprises.

Keywords: raider threat, fuel and energy enterprises, valuation, raiding, methodical approach

В умовах структурних економічних перетворень в Україні існує нагальна потреба у забезпеченні стабільності функціонування паливно-енергетичних підприємств. Проте, в сучасних умовах їх діяльність характеризується зниженням основних техніко-економічних показників, виробничого потенціалу, інвестиційної привабливості. Зокрема, у сфері постачання електроенергії, газу, пари, кондиційованого повітря, що формує паливно-енергетичний комплекс (ПЕК), індекс промислового виробництва у відсотках до минулого року за 2011-2015 рр. щорічно скорочувався і в 2015 р. склав всього 88%. У 2016 р. ця динаміка продовжується: за січень-травень індекс промислового виробництва у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря скоротився у 2,7 рази. У сфері виробництва електроенергії індекс промислового виробництва знизився на 18,2%, у сфері розподілення енергії – на 8,9%, виробництва газу, розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи – на 19,8%. Аналогічні тенденції спостерігались і за січень-травень 2016 р., де індекси промислового виробництва за елементами промислового виробництва у сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря знизились порівняно з початком року:

- у сфері розподілення електроенергії – на 1,6%;
- у сфері виробництва газу, розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи – на 5,2% [11].

Лише індекс промислового виробництва у сфері виробництва електроенергії зріс порівняно з початком року на 0,6%.

Вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, різних груп зацікавлених осіб, що взаємодіють із паливно-енергетичними підприємствами, загострили проблему виникнення та реалізації рейдерських атак. Тому, актуальним є визначення та оцінка рейдерської загрози, що створює передумову для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення сталого розвитку паливно-енергетичних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанням визначення рейдерства присвячені роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених: Д. Андреева [1], П. Астахова [2], Д. Зеркалова [3],

А. Кирєєва [4], І. Клепицького [5], П. Маркова [6] та ін.

Проблеми оцінки рейдерства на підприємствах вирішують у своїх роботах: Т. Васильців [7], Д. Горовий [8], Ф. Євдокімов [9], Г. Козаченко [10], К. Мамонов [11], І. Отенко [12], С. Покропивний [13], Г. Черняк [14] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

В існуючих наукових розробках представлені концептуальні положення щодо визначення та оцінки рейдерства. Проте залишаються невирішеними питання щодо оцінки рейдерської загрози, враховуючи особливості та напрями функціонування паливно-енергетичних підприємств.

Метою статті є розробка методичного підходу до оцінки рівня рейдерської загрози на паливно-енергетичних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для оцінки рівня рейдерської загрози на паливно-енергетичних підприємствах важливого значення має визначення рейдерства. Узагальнюючи існуючі теоретичні положення встановлено, що рейдерство розглядається як комплекс взаємопов'язаних дій, формування та реалізація яких здійснюється на основі економічних, фінансових, корпоративних, соціальних, силових, юридичних, психологічних інструментів, спрямованих на захоплення власності підприємств, забезпечення їх управління, формуючи негативне сприйняття інвесторами, споживачами паливно-енергетичних ресурсів, іншими паливно-енергетичними компаніями, соціальними та державними інституціями, внутрішніми і зовнішніми контролюючими й фінансовими органами, власниками, менеджментом, робітниками, які здійснюють вплив на функціонування підприємств.

Базуючись на визначенні рейдерства, охарактеризовано рівень рейдерської загрози як систему поглядів, що включає нормативний та інформаційний базис, оціночні процедури, принципи і напрями управління, рівень взаємодії між різними групами зацікавлених осіб, функціонування спеціалізованого підрозділу, антирейдерський кодекс, та дозволило розробити інформаційно-аналітичне забезпечення протидії рейдерству й сформувати кількісне підґрунтя для прийняття управлінських рішень.

Узагальнюючи теоретико-методичні положення до оцінки рівня рейдерської загрози встановлено, що вони базуються на використанні інтегральних показників визначення фінансово-економічного стану та можливостей виникнення і реалізації рейдерських атак, що створює підґрунтя для розробки інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству на паливно-енергетичних підприємствах.

Враховуючи визначення рейдерської загрози, розроблено методичний підхід до оцінки її рівня на паливно-енергетичних підприємствах, який реалізується шляхом:

- формування інформаційного базису щодо оцінки рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств;
- виявлення особливостей функціонування підприємств ПЕК, напрямів і рівня взаємодії із різними групами зацікавлених осіб, що впливають на них;
- визначення факторів, що впливають на рівень рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств;
- побудови системи показників для оцінки рівня рейдерської загрози;
- розробки локальних моделей визначення показників рівня рейдерської загрози підприємств ПЕК;
- оцінки локальних показників рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств;
- побудови інтегральної моделі оцінки рівня рейдерської загрози;
- оцінки вагових коефіцієнтів впливу локальних показників на інтегральний критерій рівня рейдерської загрози;
- визначення інтегрального критерію рівня рейдерської загрози (Ірз);
- розробки управлінських дій для забезпечення протидії рейдерству на основі результатів оцінки рівня рейдерської загрози.

У рамках запропонованого методичного підходу для побудови системи показників оцінки рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств використовується ієрархічний метод класифікації, сутність якого полягає у поділі сукупності факторів, які формують показники першого і другого рівнів.

Для формування та реалізації методичного підходу застосовується метод аналізу ієрархій, запропонований Т. Сааті, який передбачає здійснити оцінку показників вищого рівня, виходячи із результату взаємодії показників нижчого рівня, шляхом побудови локальних моделей із врахуванням коефіцієнтів важливості. Застосовуючи представлений метод та трансформуючи модель визначення компонент власного вектору, розробленої Т. Сааті, побудовані локальні моделі визначення показників першого рівня у системі оцінки рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств (табл. 1).

У локальних моделях показники другого рівня оцінюються відповідно до обґрунтованих характеристик, що впливають на рівень рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств, яким присвоюється значення від 0 до 1 за наступною шкалою:

Таблиця 1. Локальні моделі визначення показників першого рівня у системі оцінки рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств

№ з/п	Показники першого рівня	Локальна модель
1.	Показник коруптованості та тінізації паливно-енергетичного комплексу (R_1^1)	$R_1^1 = \sqrt[6]{\alpha_1 R_{11}^2 + \alpha_2 R_{12}^2 + \alpha_3 R_{13}^2 + \alpha_4 R_{14}^2 + \alpha_5 R_{15}^2 + \alpha_6 R_{16}^2}$ де $\alpha_1, \dots, \alpha_6$ – коефіцієнти важливості показників, що визначають рівень коруптованості та тінізації ПЕК
2.	Якість корпора-тивного управління (R_2^1)	$R_2^1 = \sqrt[10]{\beta_1 R_{21}^2 + \beta_2 R_{22}^2 + \beta_3 R_{23}^2 + \beta_4 R_{24}^2 + \beta_5 R_{25}^2 + \beta_6 R_{26}^2 + \beta_7 R_{27}^2 + \beta_8 R_{28}^2 + \beta_9 R_{29}^2 + \beta_{10} R_{210}^2}$ де $\beta_1, \dots, \beta_{10}$ – коефіцієнти важливості показників, що визначають якість корпоративного управління
3.	Стейкхолдерний критерій (R_3^1)	$R_3^1 = \sqrt[17]{\gamma_1 R_{31}^2 + \gamma_2 R_{32}^2 + \gamma_3 R_{33}^2 + \gamma_4 R_{34}^2 + \gamma_5 R_{35}^2 + \gamma_6 R_{36}^2 + \gamma_7 R_{37}^2 + \gamma_8 R_{38}^2 + \gamma_9 R_{39}^2 + \gamma_{10} R_{310}^2 + \gamma_{11} R_{311}^2 + \gamma_{12} R_{312}^2 + \gamma_{13} R_{313}^2 + \gamma_{14} R_{314}^2 + \gamma_{15} R_{315}^2 + \gamma_{16} R_{316}^2 + \gamma_{17} R_{317}^2}$ де $\gamma_1, \dots, \gamma_{17}$ – коефіцієнти важливості показників, що визначають стейкхолдерний критерій
4.	Показник безпеки від рейдерських атак (R_4^1)	$R_4^1 = \sqrt[4]{\mu_1 R_{41}^2 + \mu_2 R_{42}^2 + \mu_3 R_{43}^2 + \mu_4 R_{44}^2}$ де μ_1, \dots, μ_4 – коефіцієнти важливості показників, що визначають рівень безпеки від рейдерських атак
5.	Критерій виникнення рейдерської атаки (R_5^1)	$R_5^1 = \sqrt[7]{\rho_1 R_{51}^2 + \rho_2 R_{52}^2 + \rho_3 R_{53}^2 + \rho_4 R_{54}^2 + \rho_5 R_{55}^2 + \rho_6 R_{56}^2 + \rho_7 R_{57}^2}$ де ρ_1, \dots, ρ_7 – коефіцієнти важливості показників, що визначають критерій виникнення рейдерської атаки
6.	Критерій, що характеризує фінансово-економічний стан (R_6^1)	$R_6^1 = \sqrt[10]{\tau_1 R_{61}^2 + \tau_2 R_{62}^2 + \tau_3 R_{63}^2 + \tau_4 R_{64}^2 + \tau_5 R_{65}^2 + \tau_6 R_{66}^2 + \tau_7 R_{67}^2 + \tau_8 R_{68}^2 + \tau_9 R_{69}^2 + \tau_{10} R_{610}^2}$ де τ_1, \dots, τ_{10} – коефіцієнти важливості показників, що визначають критерій, який характеризує фінансово-економічний стан
7.	Показник кваліфікації робітників (R_7^1)	$R_7^1 = \sqrt[5]{\lambda_1 R_{71}^2 + \lambda_2 R_{72}^2 + \lambda_3 R_{73}^2 + \lambda_4 R_{74}^2 + \lambda_5 R_{75}^2}$ де $\lambda_1, \dots, \lambda_5$ – коефіцієнти важливості показників, що визначають рівень кваліфікації робітників
8.	Показник соціальної відповідальності (R_8^1)	$R_8^1 = \sqrt[4]{\eta_1 R_{81}^2 + \eta_2 R_{82}^2 + \eta_3 R_{83}^2 + \eta_4 R_{84}^2}$ η_1, \dots, η_4 – коефіцієнти важливості показників, що визначають рівень соціальної відповідальності

Джерело: Власна розробка автора

Таблиця 2. Шкала значень показників другого рівня у системі оцінки рівня рейдерської загрози

Значення показника другого рівня	Характеристики
0	Вплив показника визначається позитивними тенденціями, які характеризуються відсутністю рейдерської загрози на паливно-енергетичних підприємствах.
0,5	Встановлена невизначеність щодо впливу показника на можливості виникнення рейдерської загрози підприємств ПЕК, визначаються як позитивні тенденції, так і накопичення негативних явищ.
1	Високий вплив показника на можливості виникнення рейдерської загрози, що призводить до формування небезпечного рейдерського середовища на паливно-енергетичних підприємствах.

Джерело: Власна розробка автора

Реалізація оцінки показників другого рівня здійснюється на основі розроблених моніторингових анкет, в яких визначаються значення критерію та їх характеристики.

Іншим компонентом локальних моделей є коефіцієнти важливості, які визначаються для

кожного показника другого рівня і характеризують їх значущість для формування показника першого рівня на основі застосування методу експертних оцінок шляхом індивідуального опитування експертів. У цьому контексті слід відзначити побудовану анкету, у

якій експерти визначають рівень значущості показників у діапазоні цілочислових значень від нуля до десяти. Потім оцінюють значення коефіцієнтів важливості шляхом віднесення бальної експертної оцінки за кожним із критеріїв до значення «десять». На останньому етапі визначається середнє значення представлених показників. Оцінка достовірності проведених експертних оцінок проводиться на основі визначення коефіцієнта конкордації і перевірки його статистичного значення із застосуванням критерія Пірсона.

Для оцінки рівня рейдерської загрози і визначення інтегрального критерію (I_{p3}) побудована наступна модель:

$$I_{p3} = k_1 R_1^1 + k_2 R_2^1 + k_3 R_3^1 + k_4 R_4^1 + k_5 R_5^1 + k_6 R_6^1 + k_7 R_7^1 + k_8 R_8^1 \quad (1)$$

Таблиця 3. Матриця порівнянь для показників першого рівня (загальний вигляд)

Показники	R_1^1	R_2^1	R_3^1	R_4^1	R_5^1	R_6^1	R_7^1	R_8^1
R_1^1	1	R_1^1/R_2^1	R_1^1/R_3^1	R_1^1/R_4^1	R_1^1/R_5^1	R_1^1/R_6^1	R_1^1/R_7^1	R_1^1/R_8^1
R_2^1	R_2^1/R_1^1	1	R_2^1/R_3^1	R_2^1/R_4^1	R_2^1/R_5^1	R_2^1/R_6^1	R_2^1/R_7^1	R_2^1/R_8^1
R_3^1	R_3^1/R_1^1	R_3^1/R_2^1	1	R_3^1/R_4^1	R_3^1/R_5^1	R_3^1/R_6^1	R_3^1/R_7^1	R_3^1/R_8^1
R_4^1	R_4^1/R_1^1	R_4^1/R_2^1	R_4^1/R_3^1	1	R_4^1/R_5^1	R_4^1/R_6^1	R_4^1/R_7^1	R_4^1/R_8^1
R_5^1	R_5^1/R_1^1	R_5^1/R_2^1	R_5^1/R_3^1	R_5^1/R_4^1	1	R_5^1/R_6^1	R_5^1/R_7^1	R_5^1/R_8^1
R_6^1	R_6^1/R_1^1	R_6^1/R_2^1	R_6^1/R_3^1	R_6^1/R_4^1	R_6^1/R_5^1	1	R_6^1/R_7^1	R_6^1/R_8^1
R_7^1	R_7^1/R_1^1	R_7^1/R_2^1	R_7^1/R_3^1	R_7^1/R_4^1	R_7^1/R_5^1	R_7^1/R_6^1	1	R_7^1/R_8^1
R_8^1	R_8^1/R_1^1	R_8^1/R_2^1	R_8^1/R_3^1	R_8^1/R_4^1	R_8^1/R_5^1	R_8^1/R_6^1	R_8^1/R_7^1	1

Джерело: Власна розробка автора

Слід зазначити, що порівняння здійснюється шляхом використання базової шкали Т. Сааті і визначених рівнів, яким відповідають значення показників першого рівня.

де k_1, \dots, k_8 – вагові коефіцієнти, що визначають відносну важливість показників першого рівня порівняно з інтегральним критерієм рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств.

Оцінка вагових коефіцієнтів здійснюється на основі методу ієрархій та включає наступні етапи:

- 1) Формування ієрархії показників першого рівня на основі визначених кількісних параметрів.
- 2) Побудова базової шкали Т. Сааті і визначення рівнів, що характеризують значення показників першого рівня відносно виникнення рейдерської загрози.
- 3) Порівняння показників першого рівня на основі відповідної матриці (табл. 3):

- 4) Визначення компонентів власного вектору V_i (табл. 4):

Таблиця 4. Визначення компонентів власного вектору V_i

Показники першого рівня	Формула визначення компонентів власного вектору
1	2
R_1^1	$V_1 = \sqrt[n]{1 * \left(\frac{R_1^1}{R_2^1}\right) * \left(\frac{R_1^1}{R_3^1}\right) * \left(\frac{R_1^1}{R_4^1}\right) * \left(\frac{R_1^1}{R_5^1}\right) * \left(\frac{R_1^1}{R_6^1}\right) * \left(\frac{R_1^1}{R_7^1}\right) * \left(\frac{R_1^1}{R_8^1}\right)}$
R_2^1	$V_2 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_2^1}{R_1^1}\right) * 1 * \left(\frac{R_2^1}{R_3^1}\right) * \left(\frac{R_2^1}{R_4^1}\right) * \left(\frac{R_2^1}{R_5^1}\right) * \left(\frac{R_2^1}{R_6^1}\right) * \left(\frac{R_2^1}{R_7^1}\right) * \left(\frac{R_2^1}{R_8^1}\right)}$
R_3^1	$V_3 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_3^1}{R_1^1}\right) * \left(\frac{R_3^1}{R_2^1}\right) * 1 * \left(\frac{R_3^1}{R_4^1}\right) * \left(\frac{R_3^1}{R_5^1}\right) * \left(\frac{R_3^1}{R_6^1}\right) * \left(\frac{R_3^1}{R_7^1}\right) * \left(\frac{R_3^1}{R_8^1}\right)}$
R_4^1	$V_4 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_4^1}{R_1^1}\right) * \left(\frac{R_4^1}{R_2^1}\right) * \left(\frac{R_4^1}{R_3^1}\right) * 1 * \left(\frac{R_4^1}{R_5^1}\right) * \left(\frac{R_4^1}{R_6^1}\right) * \left(\frac{R_4^1}{R_7^1}\right) * \left(\frac{R_4^1}{R_8^1}\right)}$
R_5^1	$V_5 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_5^1}{R_1^1}\right) * \left(\frac{R_5^1}{R_2^1}\right) * \left(\frac{R_5^1}{R_3^1}\right) * \left(\frac{R_5^1}{R_4^1}\right) * 1 * \left(\frac{R_5^1}{R_6^1}\right) * \left(\frac{R_5^1}{R_7^1}\right) * \left(\frac{R_5^1}{R_8^1}\right)}$

Продовження таблиці 4

1	2
R_6^1	$V_6 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_6^1}{R_1^1}\right) * \left(\frac{R_6^1}{R_2^1}\right) * \left(\frac{R_6^1}{R_3^1}\right) * \left(\frac{R_6^1}{R_4^1}\right) * \left(\frac{R_6^1}{R_5^1}\right) * 1 * \left(\frac{R_6^1}{R_7^1}\right) * \left(\frac{R_6^1}{R_8^1}\right)}$
R_7^1	$V_7 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_7^1}{R_1^1}\right) * \left(\frac{R_7^1}{R_2^1}\right) * \left(\frac{R_7^1}{R_3^1}\right) * \left(\frac{R_7^1}{R_4^1}\right) * \left(\frac{R_7^1}{R_5^1}\right) * \left(\frac{R_7^1}{R_6^1}\right) * 1 * \left(\frac{R_7^1}{R_8^1}\right)}$
R_8^1	$V_8 = \sqrt[n]{\left(\frac{R_8^1}{R_1^1}\right) * \left(\frac{R_8^1}{R_2^1}\right) * \left(\frac{R_8^1}{R_3^1}\right) * \left(\frac{R_8^1}{R_4^1}\right) * \left(\frac{R_8^1}{R_5^1}\right) * \left(\frac{R_8^1}{R_6^1}\right) * \left(\frac{R_8^1}{R_7^1}\right) * 1}$

Джерело: Власна розробка автора

5) Визначення значень вагових коефіцієнтів за формулами представлені у табл. 5:

Таблиця 5. Визначення значень вагових коефіцієнтів

Вагові коефіцієнти	Формула
k_1	$k_1 = \frac{V_1}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_2	$k_2 = \frac{V_2}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_3	$k_3 = \frac{V_3}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_4	$k_4 = \frac{V_4}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_5	$k_5 = \frac{V_5}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_6	$k_6 = \frac{V_6}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_7	$k_7 = \frac{V_7}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$
k_8	$k_8 = \frac{V_8}{(V_1+V_2+V_3+V_4+V_5+V_6+V_7+V_8)}$

Джерело: Власна розробка автора

На основі значень локальних показників першого рівня і вагових коефіцієнтів розробленої моделі (1), оцінюється інтегральний критерій рівня рейдерської загрози на підприємствах паливно-енергетичного комплексу.

Враховуючи інтервали за базовою шкалою Т. Сааті, визначені діапазони значень інтегрального критерію відповідно до рівнів рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств, які представлені у табл. 6.

Таблиця 6. Діапазони значень інтегрального критерію рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств

Діапазон значень	Рівень рейдерської загрози
0	Відсутній
0,01-0,143	Безпечний
0,144-0,2	Низький
0,201-0,333	Несуттєвий
0,334-0,5	Помірний
0,501-0,667	Суттєвий
0,668-0,8	Високий
0,801-0,857	Небезпечний
0,857-1	Критичний
вище 1	Аномальний

Джерело: Власна розробка автора

У результаті оцінки визначено рівень рейдерської загрози на паливно-енергетичних підприємствах (табл. 7).

Таблиця 7. Результати оцінки інтегрального критерію рівня рейдерської загрози паливно-енергетичних підприємств

Показники	Значення (k_1, \dots, k_8) $\times (R_1^1 \dots R_8^1)$
ПАТ «Укрнафта»	
Показник корупованості та тінізації паливно-енергетичного комплексу	0,109
Якість корпоративного управління	0,138
Стейкхолдерний критерій	0,141
Показник безпеки від рейдерських атак	0,115
Критерій виникнення рейдерської атаки	0,126
Критерій, що характеризує фінансово-економічний стан	0,124
Показник кваліфікації робітників	0,116
Показник соціальної відповідальності	0,108
Інтегральний критерій рівня рейдерської загрози (I_{p3})	0,977
ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго»	
Показник корупованості та тінізації паливно-енергетичного комплексу	0,109
Якість корпоративного управління	0,138
Стейкхолдерний критерій	0,141
Показник безпеки від рейдерських атак	0,107
Критерій виникнення рейдерської атаки	0,126
Критерій, що характеризує фінансово-економічний стан	0,124
Показник кваліфікації робітників	0,122
Показник соціальної відповідальності	0,118
Інтегральний критерій рівня рейдерської загрози (I_{p3})	0,986
ПАТ «Укртатнафта»	
Показник корупованості та тінізації паливно-енергетичного комплексу	0,109
Якість корпоративного управління	0,138
Стейкхолдерний критерій	0,141
Показник безпеки від рейдерських атак	0,107
Критерій виникнення рейдерської атаки	0,126
Критерій, що характеризує фінансово-економічний стан	0,124
Показник кваліфікації робітників	0,116
Показник соціальної відповідальності	0,118
Інтегральний критерій рівня рейдерської загрози (I_{p3})	0,98

Джерело: Власна розробка автора

Висновки

Таким чином, на досліджених паливно-енергетичних підприємствах визначено критичний рівень рейдерської загрози, що потребує розробки методичних рекомендацій щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству та реалізації комплексу управлінських дій, спрямованих на забезпечення ефективності взаємодії між стейкхолдерами, зростання якості корпоративного управління, зміцнення фінансово-економічного стану, особливо у сфері результативності діяльності, загальної ліквідності та фінансової незалежності, збільшення рівня кваліфікації робітників, зниження дисбалансу

щодо матеріального та соціального забезпечення між топ-менеджментом та іншими працівниками, розробку механізмів попередження та протидії рейдерським атакам, враховуючи рівень тінізації й корупції у ПЕК.

Отже, запропоновано методичний підхід до оцінки рівня рейдерської загрози, який базується на дворівневій системі показників та спрямований на моделювання інтегрального критерію шляхом застосування методів експертних оцінок та аналізу ієрархій, що дало можливість сформулювати кількісне підґрунтя інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству на паливно-енергетичних підприємствах.

Abstract

The state is analyzed and directions of fuel and energy enterprises' transformations are determined. Features of the emergence and implementation of raider threats in these enterprises are identified.

To assess the level of raider threat in fuel and energy enterprises, the definition of raiding is very important. Summarizing existing theoretical provisions, it is established that raiding is viewed as a complex of interrelated actions, the formation and implementation of which is carried out on the basis of economic, financial, corporate, social, power, legal, psychological instruments aimed at seizing the property of enterprises, ensuring their management, forming a negative perception by investors, consumers of fuel and energy resources and fuel and

energy companies, social and state institutions, internal and external regulatory and financial authorities, the owners, the management, the workers, have an impact on the functioning of companies.

The level of the raider threat as a system of views was determined, including the regulatory and information basis, evaluation procedures, principles and directions of management, the level of interaction between different stakeholder groups, the functioning of a specialized unit, the anti-raider code, and allowed the development of information and analytical support for raiding and form a quantitative basis For making managerial decisions.

Summarizing the theoretical and methodological provisions to assess the level of the raider's threat, it is established that they are based on the use of integrated indicators for determining the financial status and the opportunities for the emergence and implementation of raider attacks, and provides the basis for developing information and analytical support for raiding at power enterprises.

A methodical approach to assessing the level of the raider threat based on a two-level system of indicators is proposed and is aimed at modeling the integral criterion by applying methods of expert assessments and analysis of hierarchies, which allowed to form a quantitative basis for information and analytical support for raiding at fuel and energy enterprises.

For the formation and implementation of the methodological approach, the hierarchy analysis method proposed by T. Saati is used, which provides for the evaluation of high-level indicators, based on the result of the interaction of low-level indicators, by constructing local models taking into account the importance coefficients. Applying the presented method and transforming the model for determining the components of the eigenvector developed by T. Saati, local models for determining the first-level indicators in the raider threat assessment system of fuel and energy enterprises.

It is determined that the critical level of the raider's threat is assessed at the fuel and energy enterprises under investigation, which requires the development of methodological recommendations for improving the information and analytical support for raiding and implementing a set of management actions aimed at ensuring the effectiveness of interaction between stakeholders, improving the quality of corporate governance, Economic conditions, especially in the field of performance, general liquidity of clarity and financial independence, increase the level I training of workers, reduction of the imbalance of material and social security between the top management and other employees, the development of mechanisms to prevent and combat raider attacks, given the level of corruption shadowing and fuel and energy complex.

JEL Classification: 010, 032, 038.

Список літератури:

1. Андреев Д.О. Адміністративно-правові засоби захисту прав власників цінних паперів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Д.О. Андреев. – К., 2008. – 20 с.
2. Астахов П.А. Противодействие рейдерским захватам / П.А. Астахов. – М.: Эксмо, 2007. – 240 с.
3. Зеркалов Д.В. Антирейдер: пособие / Д.В. Зеркалов. – К.: Дакор; КНТ; Основа, 2007. – 224 с.
4. Киреев А.Ю. Рейдерство в российской экономике: сущность, тенденции и возможности противодействия: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / А.Ю. Киреев. – М., 2008. – 24 с.
5. Клепицкий И.А. Система хозяйственных преступлений / И.А. Клепицкий. – М., 2005. – С. 177-191.
6. Марков П.А. Дружественное поглощение / П.А. Марков // Право и экономика. 2008. № 10. – С. 15.
7. Васильців Т.Г. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства / Т.Г. Васильців, Р. М. Микитюк: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2012/22_14/181_Was.pdf.
8. Горовий Д.А. Оцінка ризику рейдерського захоплення підприємства / Д.А. Горовий, В.Ю. Нестеренко: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Технічний%20прогрес%20та%20ефективність%20виробництва/2009/5/6_Goroviy_dr.pdf.
9. Євдокимов Ф.І. Узагальнююча оцінка фінансової складової рівня економічної безпеки підприємства / Ф.І. Євдокимов, О.В. Мізіна, О.О. Бородіна // Екон. пр. ДонНТУ. – Сер. екон. – Вип. 47. – Донецьк: Вид-во ДонНТУ, 2002. – С. 6-12.
10. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
11. Мамонов К.А. Рейдерство на підприємствах паливно-енергетичного комплексу: стан та особливості здійснення / В.А. Величко, К.А. Мамонов // Збірник наукових праць «Економічний аналіз». Вип. 1, Тернопіль, 2017. – С. 118-128.

12. Отенко І.П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / І.П. Отенко, Г.А. Івашенко, Д.К. Воронков. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 – 262 с.
13. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
14. Черняк Г.М. Оцінювання рівня економічної безпеки енергетичних підприємств в умовах євроінтеграції / Г.М. Черняк: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=22&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi>.

References:

1. Andreev, D.O. (2008). Administratyvno-pravovi zasoby zakhystu prav vlasnykiv tsinnykh paperiv [Administrative-legal protection of the rights of holders of securities]. Extended abstract of candidate's thesis. Kiev [in Ukrainian].
2. Astahov, P.A. (2007). Protivodeistvie reiderskim zahvatam [Countering raider attacks]. M.: Eksmo [in Russian].
3. Zerkalov, D.V. (2007). Antireider [Antireyder]. K.: KNT, Osnova [in Ukrainian].
4. Kireev, A.Yu. (2008). Reiderstvo v rossiiskoi ekonomike: suschnost, tendencii i vozmozhnosti protivodeistviya [Raiding in the Russian economy: essence, tendencies and the possibility of impeding]. Extended abstract of candidate's thesis. Moscow [in Russian].
5. Klepicki, I.A. (2005). Sistema hozyaistvennih prestuplenii [The system of economic crimes]. M. [in Russian].
6. Markov, P.A. (2008). Drujestvennoe pogloschenie [Friendly takeover]. Pravo i ekonomika, 10 [in Ukrainian].
7. Vasilciv, T.G., & Mikityuk, R.M. Udoshkonalennya metodyky otsynuyvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva [The improvement of methodology of assessment of economic security of enterprise]. Retrieved from http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2012/22_14/181_Was.pdf [in Ukrainian].
8. Gorovii, D.A., & Nesterenko, V.Yu. Ocinka riziku reiderskogo zahoplennya pidpriemstva [Risk assessment of raider capture of the enterprise]. Retrieved from https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Naukova_periodika/vestnik/Tehnichnii%20progres%20ta%20efektivnist%20virobnictva/2009/5/6_Goroviy_dr.pdf [in Ukrainian].
9. Evdokimov, F.I., Mizina, O.V., & Borodina, O.O. (2002). Uzagalnyuyucha ocinka finansovoi skladovoi rivnyu ekonomichnoi bezpeki pidpriemstva [Generalization of evaluation of financial component of economic security of enterprise]. Ekon. pr. DonNTU. Ser. ekon. Doneck, Vid-vo DonNTU, 47, 6-12 [in Ukrainian].
10. Kozachenko, G.V., Ponomarov, V.P., & Lyashenko, O.M. (2003). Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennya [Economic security of enterprise: essence and mechanism to ensure]. K., Libra [in Ukrainian].
11. Mamonov, K.A., & Velychko, V.A. (2017). Reiderstvo na pidpriemstvah palivno-energetichnogo kompleksu: stan ta osoblivosti zdiisnennya [The raiding enterprises of the fuel and energy complex: current state and peculiarities of]. Zbirkiv naukovih prac " Ekonomichnyy analiz ": Ternopil, 3, 118-128 [in Ukrainian].
12. Otенko, I.P., Ivaschenko, G.A., & Voronkov, D.K. (2012). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic security of enterprise]. Kh.: Vid. HNEU [in Ukrainian].
13. Pokropivnii, S.F. (2001). Ekonomika pidpriemstva [Enterprise economy]. K.: KNEU [in Ukrainian].
14. Chernyak, G.M. Ocinyuvannya rivnyu ekonomichnoi bezpeki energetichnih pidpriemstv v umovah evrointegracii [Assessment of the level of economic security of energy enterprises in conditions of European integration]. Retrieved from <http://www.google.com.ua/urlsa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=22&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi> [in Ukrainian].

Надано до редакційної колегії 22.05.2017

Величко Володимир Анатолійович / Volodymyr A. Velychko
kostia.mamonov2017@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Оцінка рейдерської загрози на паливно-енергетичних підприємствах [Електронний ресурс] / В. А. Величко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 3 (31). – С. 19-26. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No3/19.pdf>